

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ РІЗНИХ МЕТОДІВ ТА ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ СТУДЕНТАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИМ СПРЯМУВАННЯМ

ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE APPLICATION OF VARIOUS METHODS AND TEACHING MEDIA IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE BY STUDENTS WITH A LINGUISTICS-LEARNING ORIENTATION

Бичок А.В.,

orcid.org/0009-0006-3334-8056

кандидат педагогічних наук, доцент,

*доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій
Західноукраїнського національного університету*

Метою вивчення студентами іноземної мови з лінгвокраєзнавчим спрямуванням є формування соціокультурної та комунікативної компетенцій, що включає сукупність знань про країни, національно-культурні особливості соціальної й мовленнєвої поведінки носіїв мови та вмінь використовувати ці знання для здійснення адекватного перекладу в умовах міжкультурної комунікації.

На цьому курсі широко застосовуються методи та засоби навчання, щоб забезпечити сприйняття та закріплення за допомогою зворотного зв'язку і самоконтролю та з урахуванням індивідуальних можливостей студентів автентичного матеріалу країнознавчого характеру. Це сприяє формуванню комунікативної та перекладацької компетенції для ефективного спілкування, а також адекватного перекладу та взаєморозуміння. Таким чином, на заняттях широко використовуються саме ті методи та засоби навчання, які дають можливість вдосконалити у студентів комунікативні вміння у поєднанні з граматичними навичками.

У результаті навчання студенти повинні: вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації; ефективно працювати з інформацією; використовувати мову, що вивчається, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

У нашому дослідженні розглянуто методи та засоби навчання через призму підготовки студентів – майбутніх перекладачів. У навчальному процесі студенти навчаються сприймати інформацію автентичного змісту на слух та вдосконалюють навички її відтворення. На практичних заняттях майбутні фахівці навчаються моделювати професійні ситуації німецькою мовою з метою підготовки до іншомовного професійного спілкування, а також при написанні ділових листів, складанні анотацій, умінні вести діалог-бесіду, презентацію-рекламу та презентацію-доповідь. Цьому сприяють такі методи як прес-конференція, круглий стіл, імітаційні ігри, ігрове проєктування, тренінги, створення ситуації успіху та ін. Також важливими є такі засоби як: Інтернет, віртуальні тренажери, аудіо- та відеозаписи творчого спрямування, відеоконференції та презентації.

Ключові слова: іноземна мова, лінгвокраїнознавство, підготовка фахівців, студенти, перекладачі, компетентності, культура, метод навчання, засіб навчання.

The goal of studying a foreign language with a linguistic and local history focus by students is to form sociocultural and communicative competencies, which include a set of knowledge about countries, national and cultural features of the social and speech behavior of native speakers, and the ability to use this knowledge to perform adequate translation in intercultural communication.

This course widely uses teaching methods and tools to ensure the perception and consolidation of authentic material of a country-specific nature through feedback and self-control, taking into account the individual capabilities of students. This contributes to the formation of communicative and translation competence for effective communication, as well as adequate translation and mutual understanding. Thus, the classes widely use precisely those teaching methods and tools that allow students to improve their communicative skills in combination with grammatical skills.

As a result of the training, students should: freely communicate on professional issues with specialists and non-specialists in the state and foreign languages, orally and in writing, use them to organize effective intercultural communication; work effectively with information; use the language being studied, orally and in writing, in different genre-style varieties and registers of communication (official, unofficial, neutral), to solve communicative tasks in everyday, social, educational, professional, and scientific spheres of life.

Our study examines teaching methods and tools through the prism of training students – future translators. In the educational process, students learn to perceive information of authentic content by ear and improve their skills in reproducing it. In practical classes, future specialists learn to model professional situations in German in order to prepare for professional communication in a foreign language, as well as when writing business letters, compiling annotations, the ability to conduct a dialogue-conversation, presentation-advertisement and presentation-report. This is facilitated by such methods as a press conference, round table, simulation games, game design, trainings, creating a situation of success, etc. Also important are such tools as: the Internet, virtual simulators, audio and video recordings of creative direction, video conferences and presentations.

Key words: foreign language, linguistic and regional studies, specialist training, students, translators, competencies, culture, teaching method, teaching tool.

Постановка проблеми. При підготовці висококваліфікованих фахівців вивчається іноземна мова з лінгвокраєзнавчим спрямуванням. Це спрямовано на вдосконалення знань, умінь та навичок іноземної мови, опрацювання та засвоєння важливих відомостей про національно-культурну специфіку мовного спілкування різних країн; вивчення мовних реалій з країнознавчою спрямованістю, історичними подіями, важливими культурно-історичними та соціальними асоціаціями.

Варто зазначити, що ця дисципліна сприяє формуванню комунікативної і перекладацької компетенції для ефективного спілкування. Вивчення її спрямоване на підвищення загальної мотивації студентів до здобуття нових знань, на розвиток у них якостей, притаманних креативним особистостям, зорієнтованим на творчу діяльність [1].

Для досягнення поставленої мети на лекційних й практичних заняттях, при виконанні самостійної та індивідуальної роботи широко застосовуються методи та засоби навчання, які дають змогу студентам проявляти високу компетентність у професійній діяльності; володіти широкою ерудицією, високою культурою та моральністю; проявляти активність, самостійність, вимогливість, вмотивованість у вирішенні професійних завдань; виявляти комунікабельність, ввічливість; мати знання з соціально направленої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Надзвичайно важливу роль при підготовці фахівців з досконалим знанням іноземної мови відіграє вивчення іноземної мови з лінгвокраєзнавчим спрямуванням. У різні роки над цією проблемою працювало чимало науковців, зокрема E. Ruge, D. Fahrni, I. Gamartin, M. Groß, H. Härter, G. Kugler, V. Kodra, W. Meier, D. Parker й інші.

Зокрема, Dittrich van Weringh K. аналізували роль і значення іноземної мови та культур в глобалізаційному та регіональному контекстах [4]. Donec P. присвятив свої дослідження основам теорій міжкультурного спілкування [5]. Eсо U. провів аналіз ключових аспектів перекладу, а також його значення та роль у перемовинах [6]. J. Galli досліджував питання міжкультурної комунікації та «мови тіла» [9]. J-D. Gauger розробив рекомендації до взаємозв'язку освіти, науки та культури при підготовці майбутніх спеціалістів [7]. H. Göhring провів дослідження питання міжкультурної комунікації та «мови тіла» [8]. H. Härter проаналізував різноманітні аспекти життя, особливу увагу приділивши фахівцям, які працюють у сфері перекладознавства [12]. А. В. Бичок провела дослідження методів та засобів навчання в контексті підготовки майбутніх перекладачів,

розглянула основні етапи розвитку країн, мову яких вивчають, а також розглянула використання інформаційних технологій при підготовці майбутніх спеціалістів [1; 2; 3].

Постановка завдання. Вивчення іноземної мови з лінгвокраєзнавчим спрямуванням спрямоване на опанування мовних реалій з країнознавчою спрямованістю, зокрема розглядаються основні етапи історії різних країн, також пам'ятки культури та значущі історично-культурні події.

Метою нашого дослідження є розгляд зазначеної навчальної дисципліни з лінгвокраєзнавчим спрямуванням в плані формування соціокультурної та комунікативної компетенції, що включає як сукупність знань про країни загалом, так й щодо національно-культурних особливостей соціальної й мовленнєвої поведінки носіїв мови та уміння використовувати ці знання для здійснення перекладацької діяльності зокрема.

Для досягнення мети були поставлені такі **завдання**:

- дослідити необхідність досконалого володіння іноземною мовою в поєднанні зі соціально-гуманітарними, соціальними та загальнопрофесійними дисциплінами, а також зі знаннями спеціальних дисциплін.

- розглянути ефективні методи опанування знаннями на заняттях з іноземної мови з лінгвокраєзнавчим спрямуванням.

- дослідити необхідність використання різноманітних засобів навчання та їхню ефективність.

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження передбачало вирішення таких завдань:

- розгляд найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни;

- дослідження результатів навчання, що є наслідком роботи на заняттях, самостійної та індивідуальної роботи студентів;

- вибір тематики лекційних занять;

- визначення тематики практичних занять;

- опис, засоби та методи демонстрування результатів навчання.

Зупинимось конкретніше на кожному завданні.

Вивчення іноземної мови з лінгвокраєзнавчим спрямуванням забезпечує формування таких компетентностей.

- здатність спілкуватися іноземною мовою;

- здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мови, що вивчається;

- здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мови, що вивчається, описувати соціолінгвальну ситуацію.

Досконале володіння іноземною мовою передбачає:

- знання, вміння, навички студентів грамотно використовувати лексичні одиниці;
- знати граматику німецької мови на рівні, необхідному для усного та писемного мовлення;
- уміння сприймання аутентичного тексту іноземною мовою на слух та навички його відтворення;
- уміння моделювати професійну ситуацію німецькою мовою;
- читання, переклад, переказ текстів без словника;
- підготовку до ефективного іншомовного професійного спілкування;
- навички іншомовного професійного спілкування, комунікативна взаємодія з людьми в різних життєвих ситуаціях;
- складання анотацій та написання ділових листів;
- коректне дотримання правил мовленнєвого етикету;
- володіння уміннями вести діалог-бесіду, презентацію-рекламу та презентацію-повідомлення;
- завжди використовувати можливість для професійного самовираження німецькою мовою;
- розвиток здібностей використання німецької мови в конкретних професійних ситуаціях.

У результаті навчання студенти мають:

- вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації;
- ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати;
- знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови та літератури, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності;
- характеризувати діалектні та соціальні різновиди мови, що вивчається, описувати соціолінгвальну ситуацію;
- використовувати мову, що вивчається, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

Дані результати навчання будуть ефективними лише у комплексі, тобто: робота аудиторна,

робота самостійна, індивідуальна та тренінг. Як правило, робота аудиторна поєднує лекційні та практичні заняття.

Зазначимо, що на заняттях були створені ситуації, які:

1) спрямовані на сприйняття, аналіз, оцінку отриманої інформації, постановку проблеми, правильну систему викладу думок щодо прийняття відповідного рішення;

2) полягають у налагодженні контактів та взаємозв'язків, обміні досвідом, судженнями, стимулюванні навчально-професійної діяльності, самостійному виконанні завдань та здійсненні конструктивних пропозицій;

3) різні ситуації креативного характеру, основою яких є стимулювання активності, розкриття розумового потенціалу студентів, створення сприятливої атмосфери та відповідних адекватних суджень.

За результатами дослідження варто зазначити, що атмосфера успіху допомагає активізувати та сформувати мотивацію студентів у навчанні. Атмосфера успіху попереджає апатію, швидку втому, відчуття тривоги та напруги, а також інші негативні психічні стани. Саме успіх сприяє повному розкриттю і виявленню якостей особистості майбутнього перекладача.

Таким чином, підтримка, стимулювання та заохочення студентів на заняттях дала змогу переконати їх у тому, що кожен із них є успішним. Зазначимо, що при цьому були використані прийоми «позитивної оцінки результату», «авансування», «колективної радості» тощо [5].

Отже, діяльність студентів на практичних заняттях допомагала розкрити їхній потенціал, стимулювала активність та прагнення до мовлення, створювала атмосферу невимушених відносин між викладачем та студентами.

При обмеженні навчального аудиторного часу, а також з урахуванням обов'язкової умови інтенсивності вправ для опанування іноземної мови, виникає необхідність навчити студентів самостійно працювати в позааудиторний час.

Самостійна робота з цього курсу – це важлива форма опанування дисципліни. Вона спрямована доповнити, узагальнити й систематизувати знання, розвинути навички роботи з науковими джерелами та методичними матеріалами, а також стимулювати пізнавальну активність і творчий пошук студентів.

Самостійна робота студентів спрямована на збагачення словникового запасу студента; розвиток та розширення світогляду студентів у культурологічному аспекті; подальше

формування лінгвокультурологічної та перекладацької компетенцій; розвиток навичок структурного оформлення усного та писемного мовлення.

Самостійним завданням є відбір реалій (слів та виразів на позначення соціально-історичних і національно-культурних явищ) історії, побуту та культури різних країн із зарубіжних лексикографічних джерел (словників, енциклопедій, тезаурусів) та подання способів передачі змісту українською мовою або підготовка реферату на одну із запропонованих тем.

Варто зазначити, що певні труднощі виникали у студентів при вивченні таких тем, як «Держава і політика» та «Економіка». Тому основну увагу при їх опрацюванні варто приділяти активізації діяльності студентів, набутті навичок діалогічного мовлення. Найефективнішими на цьому етапі роботи може бути використання рольових, ділових та імітаційних ігор, групових дискусій та міжособистісних діалогів. Ці вправи стимулюватимуть студентів до мовленнєвих та немовленнєвих дій, регулюватимуть поведінку співрозмовника, навчатимуть відстоювати свою думку та вмінню переконувати.

Потрібно вказати на те, що пошук інформації щодо соціально-історичних і національно-культурних явищ історії, побуту та культури різних країн в Інтернеті, а також в іноземних лексикографічних джерелах склалися із певних етапів, а саме:

- здійснення пошуку необхідної інформації в друкованих джерелах та електронних депозитаріях в мережі Інтернет, її аналіз та систематизація;
- вибір ефективних способів унаочнення зібраної інформації;
- представлення результатів опрацювання інформації у вигляді короткої мультимедійної презентації.

Використання інформаційних технологій (служб Інтернету) є важливим, оскільки студенти отримують доступ до автентичної інформації, мають змогу відвідування вебсайтів та безпосередньо спілкуватися з носіями мови.

Отже, використання Інтернету сприяє формуванню умінь та навичок професійного спілкування.

У нашому дослідженні визначено роль та значення вивчення іноземної мови з лінгвокраєзнавчим спрямуванням при підготовці фахівців,

розглянуто та досліджено використання таких ефективних методів на заняттях як «прес-конференція», «круглий стіл», імітаційні ігри, ігрове проєктування, «створення ситуації успіху» та ін. А також досліджено необхідність та ефективність використання таких засобів навчання: Інтернет, віртуальні тренажери, відеоконференції, презентація-реклама тощо.

Результатом активної діяльності майбутніх перекладачів на заняттях є:

- проведення міжкультурних групових проєктів;
- співпраця та переписка зі студентами інших спільнот та країн;
- вдосконалення навичок письма, говоріння, читання, аудіювання;
- доступ та використання інтерактивних серверів;
- використання програм з «живим спілкуванням».

Ефективним у навчанні є використання рольових, ділових, ситуаційних та дослідницьких ігор, ігрового проєктування, що сприяє:

- прогнозуванню результатів діяльності;
- успішній імітації діяльності на міжнародному рівні;
- формуванню навичок розуміти один одного [9].

Висновки. Результатом нашого дослідження є всебічний розгляд розробленого нами навчального курсу з вивчення іноземної мови з лінгвокраєзнавчим спрямуванням, за яким здійснюється підготовка висококваліфікованих фахівців із досконалим знанням іноземної мови загалом та майбутніх перекладачів зокрема. Цей курс забезпечує взаємозв'язок міжпредметної координації всіх циклів гуманітарних і профільних навчальних дисциплін та ґрунтується на синергетичному, когнітивному й системному підходах. В процесі дослідження обґрунтовано результативність на заняттях таких методів, як теоретичні, діагностичні, емпіричні та комплексний підхід, який забезпечив достовірність отриманих результатів та висновків. Також досліджено та підтверджено необхідність використання та значну ефективність таких засобів навчання, як Інтернет, віртуальні тренажери, презентації, відео-конференції, а також активного використання аудіо- та відеотекстів творчого спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Крайняк Л. К., Бичок А. В., Боднар О. Б. Лінгвокраїнознавство / Landeskunde (німецька мова): навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 252 с.

2. Крайняк Л. К., Бичок А. В., Боднар О. Б. Методичні вказівки для виконання самостійної роботи студентів з дисципліни «Лінгвокраїнознавство» (німецька мова). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 87 с.
3. Крайняк Л. К., Бичок А. В., Боднар О. Б. Методичні вказівки для виконання комплексного практичного індивідуального завдання з дисципліни «Лінгвокраїнознавство» (німецька мова). Тернопіль: ЗУНУ, 2023.
4. Dittrich van Weringh K. Kulturen zwischen Globalisierung und Regionalisierung. *Informationen zur politischen Bildung*. 2013. № 280. S. 63-65.
5. Donec P. Grundzüge einer allgemeinen Theorie der interkulturellen Kommunikation. Aachen: Shaker Verlag, 2014. 324 S.
6. Eco U. Übersetzen als Verhandeln. *Sprache im technischen Zeitalter*. 2017. Heft 184. S. 434-441.
7. Gauger I.-D. Bildung, Kultur, Wissenschaft. Bornheim Konrad-Adenauer Stiftung e.V., 2020. 93 S.
8. Göhring H. Interkulturelle Kommunikation. Anregungen für Sprach- und Kultermittler Tübingen: Staufenburg Verlag, 2017. 293 S.
9. Galli J. Interkulturelle Kommunikation und Körpersprache. Freiburg: Galli Verlag, 2018. 95 S.
10. Feste im Alpenraum. Schweiz, Österreich, Deutschland, Italien, Frankreich. Migros-Presse, Zürich, 1997. 189 S.
11. Fürstentum Liechtenstein. Ferienhandbuch 1998. Lichtensteinische Fremdenverkehrszentrale. Vaduz, 1998.
12. Härter H. Allgemeine Wirtschaftslehre. Mercur Verlag Rinteln, 2002. 170 S.
13. Luxemburg und seine Nachbarländer. Ministere de L'Education Nationale. Luxembourg, 1982.
14. Meier W. A., Schanne M. Medien «Landschaft». Schweiz. Pro Helvetia, Zürich, 1994. 310 S.
15. Österreich. Tatsachen und Zahlen. Bundespressedienst, Wien, 2000. 260 S.
16. Tatsachen über Deutschland. Societäts. Verlag, Frankfurt/Main, 2000. 318 S.
17. Schweizer Brevier. Kümmerly + Frey. Geographischer Verlag, Bern, 2001. 230 S.

Дата першого надходження рукопису до видання: 14.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.11.2025
Дата публікації: 30.12.2025